

Naročnina

za državo SHS:

na mesec Din 20
za pol leta 120
za celo leto 240

za inozemstvo:

mesečno Din 30

Sobotna izdaja:

celoletno

v Jugoslaviji Din 40

v inozemstvu 60

SLOVENEK

Cene inseratov:Enostolpna petlitna vrsta
mali oglasi po Din 1.50 in
Din 2.—, večji oglasi nad
45 mm višine po Din 2.50,
veliki po Din 5.— in 4.—,
oglas v uredniškem delu
vrstica po Din 6.—

Pri večjem naročilu popust.

Izhaja vsak dan izveniški
ponedeljka in dneva po
prazniku ob 4. uri jutraj.

Poština plačana v gotovini.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici 6/III. Rokopisi
se ne vračajo; nefrankirana pisma se ne spre-
jemajo. Uredništva telefon 50, upravništva 328.**Političen list za slovenski narod.**Uprava je v Kopitarjevi ulici 6. Cekovni račun:
Ljubljana 10.650 in 10.349 (za inserate) Sara-
jevo 7.545, Zagreb 39.011, Praga in Dunaj 24.797.**Mariborski Slovenci!**

Vaša narodna čast zahteva, da glasujete za listo Narodnega bloka. Maribor je in mora ostati za vse čase slovensko mesto, zato vrzite svoje volivne kroglice v 1. skrinjico.

Finančna rekonstrukcija Avstrije.

Ženeva, 18. sept. 1924.

Nekdaj mogočna in bogata je Avstrija po propasti centralnih držav vedno bolj in bolj hiral in se je koncem l. 1922. nahajala v brezupnem stanju. Od januarja do avgusta tega leta je vrednost njene krone padla od 1/1000 na 1/10000 predvojnega kurza; tekoči deficit je znašal približno 40 milijonov zlatih kron; število brezposelnih je naraslo na 170.000, ki jih je morala država vzdrževati; trgovina in industrija sta vsled absolutne nesigurnosti v kalkulaciji zastali; splošna anarhija je stala že na pragu. Takrat je avstrijska vlada opustila politiko nemške prepotence in kancelar Seipel je najprej obiskal prestolice raznih držav, nato pa se je vlada obrnila na Društvo narodov za pomoč.

Na zasedanju Društva narodov leta 1922. se je razpravljalo o tej prošnji avstrijske vlade. Vsi so bili za to, da se Avstriji pomaga, in predloženih je bilo več načrtov. Zanimiv je bil italijanski, ki je zamišljal posebno carinsko unijo med Italijo in Avstrijo; Avstrija bi prišla tako v popolno odvisnost od Italije. Ker v Evropi niso hoteli ustvarjati nove Turške, so ta načrt odklonili, sprejet pa je bil predlog dr. Beneša: Anglija, Francoska, Italija in Češkoslovaška so posodili Avstriji 650 milijonov zlatih kron za pokritje proračunskih primankljajev. Posojilo je smela uporabljati samo z dovoljenjem posebnega finančnega delegata Društva narodov Holandca g. dr. Zimmermana. Vlada se je obvezala, da bo izvršila razne finančne, administrativne in gospodarske reforme in da bo odbila vsak poskus zedinjenja Avstrije z Nemčijo. Do l. 1924. naj bi se izvršile vse potrebne reforme, da bi se moglo v tem letu doseči proračunsko ravnovesje.

Rok je sedaj potekel. Vlada g. Seipela se je ravnala po danih obvezah, vendar se je pokazalo, da so bili pogoji taki, da se niso mogli doseči pričakovani rezultati. Posredovanje Društva narodov in napor vlade so sicer ugodno vplivali na gospodarski razvoj Avstrije, katere stanje se danes niti oddaleč ne more primerjati z onim l. 1922.: Krona je stabilizirana, trgovina in industrija sta v precejšnjem razmahu, uprava je v glavnem reorganizirana, državne finance se bližajo uravnotežitvi. Glavna ovira za povsem normalni razvoj pa je pomanjkanje kredita in v precejšnjem delu tudi to, da avstrijska industrija vsled velike konkurence na tujih tržiščih ne uspeva dovolj v primeri s svojim razvojem.

Zato se je avstrijska vlada znova obrnila na Društvo narodov in kancelar gosp. Seipel je prišel osebno v Ženevo — kakor je storil tudi prvič — ter na večerajšnji seji Društva narodov v posebnem govoru povedal, kaj je avstrijska vlada mogla izvršiti in česa ne more. Zahvalil se je za pomoč in prosil, da se odobrijo novi krediti.

Po poročilu generalnega komisarja dr. Zimmermanna je svet dovolil avstrijski vladi, da se maksimum proračunskih izdatkov zviša na 495 milijonov zlatih kron in 50 milijonov za investicije, namesto dosedanjih 350 milijonov kron. Zmanjša se dosedanja ostra finančna kontrola, s čemur se da vladi več svobode pri uvajanju raznih finančnih reform, industriji pa se priporoča, da uvede kalkulacijo v zlatu.

Avstrijska javnost se je nadejala od potovanja g. Seipela v Ženevo mnogo večjih uspehov, vendar je lahko prav zadovoljna tudi s temi. Gotovo je, da bi vsaka druga vlada imela večje težave in najbrže tudi manjšo srečo kakor vlada gosp. Seipela, v katero imajo mednarodni krogi veliko zaupanje. Posebno uživa g. Seipel

osebno največje simpatije in je povsod dobro sprejet. V razgovoru s časnikarji je izjavil, da je avstrijska delegacija z uspehom zadovoljna, dasiravno ni uspeła, da bi se dovolil še večji proračun.

Naša država v svetu, ki je sklepal o tej pomoči Avstriji, sicer ni zastopana, vendar so našo delegacijo povabili na vsa predposvetovanja v odsekih. Naši delegati niso delali prav nobenih težkoč. Kot sosednja država smo tudi zelo zainteresirani na tem, da se gospodarsko življenje v Avstriji čimbolj stabilizira, ker bo to ugodno vplivalo tudi na normalni razvoj pri nas in onemogočilo marsikatero špekulacijo trgovskih in industrijskih krogov na račun konsumentov. Naša delegacija

tega vprašanja ni presojala z nacionalnega stališča, dasiravno ne bi bilo morda odveč, da bi se avstrijska vlada pri takih prilikah še bolj spomnila na obveznosti, ki jih ima napram našim slovenskim sobratom na Koroškem in katere obveznosti dejansko ne izpolnjuje. Zato je bilo dobro, da je na sestanku, ki se je vršil prejšnji teden med g. dr. Marinkovičem in g. Seipлом, naš zunanji minister sprožil tudi vprašanje naših narodnih manjšin. Gospod Seipel je obljubil storiti vse. Mi verujemo v njegovo iskrenost, potrebno je samo, da te iskrenosti ne bi spodbijala s svojim čudnim in nerazumljivim delovanjem vlada v Celovcu.

Viktor Schweiger.

Sporazum med vlado in HRSS o vstopu v vlado.**INTRIGE RADIKALOV PROTI VSTOPU REPUBLIKANSKE HRSS V VLADO. — PRIČAKUJE SE DA INTRIGE NE BODO USPELE.**

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Prihodnji teden bo prinesel odločitev v vprašanju spopolnjevanja vlade, ker se bo takrat vedelo za kraljevo razpeloženje. Ministrski predsednik Davidović je nocoj odpotoval v Belje, da poroča kralju o političnem položaju in o sporazumu, ki je dosežen v vprašanju spopolnitve vlade s predstavniki HRSS.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Danes predpoldne se je vrnil iz Belja notranji minister Nastas Petrović, se je takoj podal k ministrskemu predsedniku Ljubi Davidoviću. Popoldne sta bila pri Davidoviću minister za prosveto dr. Korošec in finančni minister dr. Spaho. Razgovarjali so se o položaju.

Radikali so tudi sedaj poizkušali navali z raznimi intrigami proti vstopu HRSS v vlado. Zdi pa se, da bodo vse te intrige ostale brez uspeha. Proti vstopu HRSS v vlado so intrigirali, kakor se zdi, menda celo po nekaterih generalih. Misli se, da bodo vse te intrige padle v

vodo. Samo vprašanje republikanstva HRSS ne more biti resna ovira za vstop HRSS v vlado. Treba je naglasiti, da so v naši državi bili že enkrat na vladi republikanci, socialisti. Ministri so bili republikanci Korač, Kristan in pokojni Bukšeg. Kristan je celo osebno kraljev prijatelj. Razentega je treba naglasiti razne primere v vladah v inozemstvu. Tako n. pr. v angleškem imperiju. Angleški imperator je poveril vlado republikanskemu socialistu Mac Donaldu. V Belgiji so bili v najkritičnejšem trenutku na vladi republikanci socialisti z Vandereldom na čelu. Tudi v drugih državah na Švedskem vladajo socialisti republikanci. Naglašamo, da je bil v Italiji v najkritičnejših dnevih na vladi čisti republikanec-buržuj, načelnik republikanske stranke Barsilai. Misli se, da radikalne intrige, ki jih opravljajo radikalni generali, ne bodo uspele in da bodo zastopniki HRSS šli v vlado v teku prihodnjega tedna.

Začetek radikalne agitacije med ljudstvom.

Belgrad, 20. septembra. (Izv.) V radikalnem klubu se zbira vedno več radikalnih poslancev. Radikali čakajo, da vidijo, kaj bo z vstopom HRSS v vlado in pod katerimi pogoji bodo šli v vlado. V tem pričakovanju razvijajo svojo akcijo med ljudstvom in sklicujejo zborovanja v vseh večjih mestih v državi. Tako se bo

jutri vršil velik shod v bosenski Krupi, kjer bo, kakor pravijo, navzočih nekaj tisoč ljudi. Govorili bodo poslanci Milutin Dragović, Vasa Jovanović in Toma Popović. Ta zborovanja se morejo smatrati kot začetek radikalne akcije med ljudstvom proti Davidovićevi vladi.

Delo bivšega PP režima v Južni Srbiji.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Demokratski poslanec Magovčević je dobil danes brzojavko iz Djakovice, da slučaj okrožnega načelnika Munića, katerega so neznanci odvedli, ni delo kačakov Boškovića in Munića, ampak ljudi bivšega režima. Ti elementi imajo v načrtu še celo vrsto takih zločinov, katere snujejo v to svrhu, da bi kompromitirali sedanjo vlado. Da je kaj takega mogoče, tega je vzrok dejstvo, da funkcionira še vedno uradniški aparat bivšega PP režima. Nenormalnost razmer pa osvetljuje posebno dejstvo, da je radikalni kandidat za župana djakoviške občine Časim Cur, sorodnik znanega roparskega glavarja Bajram Cura. Značilno je tudi to, da neznanci, ki so okrožnega načelnika odvedli, zahtevajo, naj se odkupnina položi v plačnino občine rakeške, ki leži še na našem ozemlju.

AMNESTIJA ZA KOMITAŠE.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Notranji minister Nastas Petrović se je vrnil iz Belja. Takoj po prihodu je obiskal Davidovića in mu poročal o svojih razgovorih s kraljem. S seboj je prinesel ukaze o amnestiji, ki jih je kralj podpisal. S temi ukazi se daje široka amnestija jatakom, t. j. tistim, ki so pomagali v komitskih akcijah v južni Srbiji.

VERNA SLIKA BIVŠEGA REŽIMA.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Pred nekaj dnevi je zapustil urad administrativnega oddelka ministrstva za narodno zdravje dr. Guzina. Minister dr. Behmen mu je določil namestnika, ki je konstatiral, da se

je v uradu nakopičilo 12.000 neregistriranih aktov! Guzina je seveda pristaš PP režima!

Za poškodovance po uimi.

Belgrad, 20. septembra. (Izv.) Ministrstvo za poljedelstvo je dobilo od Narodne banke kredit 9 milijonov dinarjev, ki se bodo razdelili največ med tiste, ki so trpeli po uimih. Dosedaj se je razdelilo 2 milijona, kar je pa premalo. Ta kredit 9 milijonov se bo razdelil vsem oškodovanim. Ministrstvo za poljedelstvo je Hipotekarni banki dalo kredit 10 in pol milijona dinarjev za vodne zadrage, ki se bodo osnovala za čiščenje, izsuševanje in popraviljanje zemljišča, ki je bilo poplavljen in zasuto.

NAREDBA DR. BEHMENA.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Zastopnik ministra za narodno zdravje dr. Behmen je podpisal naredbu, s katero se ukinja numerus clausus pri nastavljanju zdravnikov.

SEJA FINANČNEGA ODBORA.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) V ponedeljek se vrši seja finančnega odbora, na kateri se bo razpravljala uredba o draginskih dokladah vpokojujencem.

LAZA MARKOVIĆ SE PERE.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Narodni poslanec in bivši pravosodni minister dr. Laza Marković je v današnji »Reči« kot dodatek priobčil izjavo, v kateri skuša zavržati obtožnico, ki je izročena narodni skupščini proti njemu. V tej izjavi pravi, da ne bo odklanjal odgovornosti za svoja dela, katere je storil kot minister.

SEJA GOSPODARSKO-FINANČNEGA ODBORA MINISTROV.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Gospodarsko finančni odbor ministrov je imel danes sejo, na kateri so razpravljali o načinu plačevanja dolgov »Grazer-Waggonfabrik«. Na jutrišnji seji se bo razpravljalo o vprašanjih, ki so ostala še nerešena, nakar se o njih poroča ministrskemu svetu. Formalno je odobren odlok plačila prvega obroka za vžigalice, katere je država dobila iz Švedske, ki je bila takoj porabljena in plačana. To se je zgodilo na zahtevo glavne kontrole, ker je dala o tem potreben akt. Ostala vprašanja, ki se tičejo ministrstva za pravosodje, so odložena, ker ni ministra dr. Hrasnice v Belgradu.

REPARACIJA PROTIUSTAVNIH KRIVIC PREJSNJE VLADE.

Belgrad, 20. septembra. (Izv.) V vseh mažarskih listih v Vojvodini je danes izšel proglas mažarske stranke, v kateri se ugotavlja, da je naredba prejšnje vlade, s katero se razpušča mažarska stranka protizakonita in v nasprotju z ustavo. Naglašajo, kako je prejšnja vlada bila pripravljena takoj dovoliti oživljenje mažarske stranke pod pogojem, da podpira režim. V proglasu se stranka Davidoviću zahvaljuje, da je omogočil njeno delovanje. Proglas poziva vse pristaše na shod v Velikem Bečkereku 9. novembra.

POROČILO KRALJU O BOLGARSKIH DOGODKIH.

Belgrad, 20. septembra. (Izv.) Naš poslanik v Sofiji g. Rakić je nocoj odpotoval v Belje, poročat kralju o položaju v Bolgariji. Po vrnitvi iz Belja se takoj poda v Sofijo.

INDUSTRIJCI PRI TRGOVSKEMU MINISTRU.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Pri ministru za javne zgradbe dr. Šumenoviću so se zglasili predstavniki naše industrije in sicer delegati Centrale industrijev glavnih tajnik Curčin, tajnik industrijske zbornice v Belgradu dr. Popović in delegat ljubljanske Zveze industrijev, ki so zahtevali, da se oživotvori naša avtonoma carinska tarifa, ki bi bila v veliko korist naših korporacij. Minister je izjavil, da bo storil vse, da se čimprej uveljavi carinska tarifa, kar je potrebno radi trgovskih pogajanj z raznimi državami.

POGAJANJA O PROMETU Z ZADROM.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Naša kotnisijska, ki v Splitu s italijansko delegacijo izvršuje odredbe sanmargeritske pogodbe, je poročala zunanjemu ministru, da Italija zahteva, da dovoli za časa trgovstva z Zadrom tudi ponočen promet. V to svrhu se je vršila nocoj seja delegatov zunanjega ministrstva, notranjega ministrstva in glavnega carinskega ravnateljstva, na kateri je dobil poslanec pogajanje se delegacije nekaj navodil.

PREDMET BENESKE KONFERENCE.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Na konferenci, ki se sestane v Benetkah, se bo med drugimi zadevami obravnavalo še o sledečih vprašanjih, ki se tičejo Reke: o privatnih dolgovi v avstrijskih kronah, o podružnicah bank in izplačevanju hranilnih vlog, o rednih in izrednih rekvizicijah, o razdelbi arhiva, o odnosih med sodnimi in policijskimi oblastmi obmejnih občin, o občinskih posestvih, o Rječini, o procesih, o davščinah, o reških dolgovi, o opcijah, uradniških penzijah in o vprašanju narodnih manjšin.

AFERA S TAJNIKOM LABOUR PARTY.

Belgrad, 20. sept. (Izv.) Narodni poslanec Rade Bačinić je danes interveniral pri ministru za notranja dela zaradi afere s tajnikom angleške Labour Party, ki je bil pod P. P. režimom na Hrvatskem aretiran. Minister je poslanca obvestil, da je sedanja vlada zaradi tega suspendirala županijskega tajnika Kajfeža ter uvedla proti njemu disciplinarno preiskavo, istotako je odpuščen iz službe orožnik, ki je tajnika aretiral. Povedal je tudi, da je sam Mac Donald zaradi tega interveniral in s tem dobil satisfakcijo

I. kongres proti trgovini z dekleti.

Gradec, 20. sept. (Izv.) Šesti kongres proti trgovini z dekleti in otroci je danes končal svoje delo. Sprejetih je bilo več resolucij, med temi ena, ki prepušča določitev pojma »nenraven« zakonodajam posameznih dežel. Druga resolucija določa, naj se ženske iz inozemstva takoj odpravijo domov iz javnih hiš v posameznih deželah. Koncem kongresa se je prof. Ude zahvalil zborovalcem za njihov trud, nakar se je kongres razšel.

CARINA NA UVOZ IZ NEMČIJE.

Pariz, 20. sept. (Izv.) Danes je izšel vladni dekret, ki določa s 1. oktobrom t. l. pobiranje 26 odstotnega davka na uvoženo blago iz Nemčije.

ZVIŠANJE PLAČ V NEMCIJI ODKLONJENO.

Berlin, 20. sept. (Izv.) Zastopnikom državnega uradništva, ki so prosili za zvišanje plač, je vlada odgovorila, da z ozirom na sprejetje Dawesovega reparacijskega načrta njihovim željam ne more ustreči, ker bi izpolnitev njihovih zahtev preveč obremenilo državno gospodarstvo.

TELEFONSKI KABEL DUNAJ— BUDIMPEŠTA.

Budimpešta, 20. sept. (Izv.) Danes je izjavil minister Kolosvary, da bo zgrajen med Dunajem in Budimpešto telefonski kabel s 70 linijami. S tem bo pomagano ogromnemu prometu med Avstrijo in Ogrsko. Stroški za položitev kabla bodo znašali 14 milijonov zlatih frankov. Navaden telefonski pogovor bo stal 3 zlate franke.

VOJASKI UPOR NA HOLANDSKEM.

Amsterdam, 20. septembra. (Izv.) V garnizijah na holandsko-belgijski meji so se uprle čete. Okoli 4000 rekrutov se je uprlo, ker niso hoteli pri slabem vremenu na vaje. Policija je kmalu napravila red.

RAZMERJE MED TURČIJO IN ANGLIJO.

London, 20. sept. (Izv.) Iz Carigrada poročajo, da je izročil zastopnik turškega zunanjega ministrstva britanskemu diplomatičnemu zastopniku noto glede gibanja angleških čet med Hedžasom in Mezopotamijo.

PRED ŠANG-HAJEM.

Newyork, 20. sept. (Izv.) V okolici Šang-haja vlada danes mir.

London, 20. sept. (Izv.) Iz Šang-haja poročajo, da je artilerija generala Čang So-Lina začela z bombardiranjem mesta Šang-haja.

KITAJCI PROTESTIRAJO.

Zeneva, 20. sept. (Izv.) Kitajska delegacija pri Društvu narodov se je danes pritožila, da so zastopane v ožjem svetu le ameriške in evropske države, azijske pa ne. Kitajci so zapretili, da izstopijo iz Društva narodov, če se to razmerje ne izpremeni.

JAPONCI IN KITAJCI.

Tokio, 20. sept. (Izv.) Japonski kabinet se je pečal s položajem v Kini in je sklenil, da takoj aktivno poseže v kitajski spor, čim bi se kakemu Japoncu zgodila krivica.

Pozor! Mošt iz Krke

v gostilni in kavarni »PRI LEONU«, Kolo-dvorska ulica št. 29.

Revolucije in nemiri.

Medtem ko Društvo narodov v Ženevi izdeluje načrt, kako zagotoviti trajen mir med narodi, so izbruhnili, oziroma se širijo dalje nevarni notranji nemiri na vseh koncih sveta, ki bi lahko potegnili v svoj vrtnec velike sile. Imamo maroško vstajo, vstajo na Kavkazu, pokolje v Bolgariji, državljansko vojsko v Arabiji, državljansko vojsko v celi vrsti južnoameriških republik, vstajo v Afganistanu. Najbolj nevarne so pa homatije na Kitajskem, da ne omenjamo skrajno labilnega notranjega položaja v Italiji in razne spore med državami, kakor n. pr. spor med Anglijo in Egiptom zaradi Sudana, spor med Egiptom in pa Italijo zaradi Soluma na tripoliško-egiptovski meji, konflikte, ki bi lahko nastali med zainteresiranimi velesilami, ako bi Španija bila primorana zapustiti svojo maroško cono, nesoglasja, ki se lahko zaradi azijskih zadev pojavijo med Rusijo in Anglijo, oziroma Francijo itd. itd. Tudi rusko-poljski in rusko-romunski odnosi so se preje poslabšali nego izboljšali in niti nemirov v Bolgariji vodijo v Moskvo, ako so trditve bolgarske vlade resnične.

V španski maroški coni so Španci popolnoma potolčeni od čet Abd el Krima, ki se bori za neodvisnost takozvanega »rifac«, je pa očitno v zvezi z angleškimi premo-govnimi koncerni, ki so z njim zaključili kupčije in so zato zainteresirani na tem, da Špance izrinejo. Poraz španskih čet ima za posledico splošno nezadovoljstvo v Španiji, ki se obrača proti diktatorju Primo de Rivera, kojega dnevi so očividno šteti, tembolj ker se skuša ohraniti s skrajno nasilnimi metodami. Diktator napoveduje novo ofenzivo proti Maročanom, dočim zahteva javno mnenje mirno poravnava z Abd el Krimom. To utegne dati povod za revolucionarni udar v Španiji, maroške zadeve pa bodo najno vplivale na mednarodni položaj v toliko, da bodo morale Anglija, Francija in Španija — Italija si tudi lasti besedo — nanovo urediti svoje interesne cone v Maroku. To pa ne more samo povzročiti težkoč med zainteresiranimi velesilami samimi, ampak tudi med evropskimi državami, ki so Maroko vzele pod svojo kuratelo, in domačini, ker ni izključeno, da za Abd el Kerimom stoji celo domačinsko neodvisnostno gibanje v severni Afriki sploh.

Kar se tiče vstaje v Gruziji, trdi sicer sovjetska vlada, da se njen pomen zelo pretirava, toda nemirno razpoloženje Kavkaza hrani v sebi resne nevarnosti za bližnjo bodočnost. Ne samo, da so številni protiboljševiški elementi vztrajno na delu, da tu izpodkopljejo sovjetsko oblast — tudi Turčija ima gotovo vmes svoje prste, da pomore muslimanskemu prebivalstvu na Kavkazu in v vzhodnem Turkestanu do neodvisnosti. Kajti angorski krogi očitno simpatizirajo z mislijo, kako bi se ustanovila iz teh dežel velika turanska republika, zapadne velesile pa gotovo ne bodo zamudile priliko, ki bi se jim nudila, da se na ta ali oni način sovjetska Rusija oslabi. Sicer se Herriot pripravlja, da z Rusijo sklene modus vivendi, toda v Ženevi je francoski delegat Boncour javno nastopil za vstaje v Georgiji in ima za seboj francosko javnost. Popolnoma enako je stališče Anglije, kjer tudi delavska stranka georgijske socialiste-antiboljševike podpira kljub temu, da forsira ratifikacijo

rusko-angleške pogodbe. Položaj je torej tudi v tem vprašanju zelo zapleten.

Isto velja za Bolgarijo, kjer se made-donstvujušči po umoru Todora Aleksandra koljejo naprej. Moskovski vladi se očita, da podpira levo krilo makedonstvujušči, ki so Todorova ubili, da povzročijo državljansko vojsko, ki naj strmoglavi vladu Cankova in na Balkanu povzroči splošno mešanico. Vsled vpliva, ki ga imajo balkanske razmere na celo Evropo, bolgarske homatije seveda ne zadevajo samo nas, ampak tudi velesile, ki jih čezdalje-boli s skrbjo opazujejo.

O arabski vstaji smo že obširno govorili. Sultan v Nedždu, Ibn Said, koraka proti glavnemu eksponentu Anglije v Arabiji, hedžabkemu kralju Husseinu v Mekki. Ibn Saidove čete se nahajajo blizu Mekke, angleška križarka pa straži meško pristanišče Džeddo, kjer imajo Angleži svoje trgovske interese. Arabska afera je relativno zaenkrat najmenj opasna izmed vseh, toda njena zveza z vprašanjem definitivne ureditve celega kompleksa vprašanj, tičočih se srednje Azije, ki je za Angleže kot pot do Indije zelo važna (predvsem Mezopotamija), hrani v sebi možnost dalekosežnih konfliktov za bodočnost. Po Siriji je tu prizadeta tudi Francija.

Največji razmah zavzemajo nemiri na Kitajskem, ki smo jih tudi že obširno obravnavali. Tu gre za bodočo, modernim razmeram odgovarjajočo notranjo ureditev 300 milijonske države, torej pravzaprav za izčiščujoči proces. Mandžurski guverner Čan Tso Lin se je vzdignil s svojo armado proti pekinškemu diktatorju Vu Pej Fu, ki ima v oblasti predsednika republike. Južna Kitajska se je vmešala v ta spor po znamenem dr. Sun Yat Senu, predsedniku republike v Kantonu. Čan Tso Linovi generali stoje pred Šangajem, ki je na tem, da pade. Tu pa so prizadeti gospodarski interesi velesil, ki morajo ščititi tamošnje evropske in ameriške trgovce ter njihova skladišča. Toda ti interesi so le neposredni. Dejansko so velesile po tem sporu med kitajskimi potentati veliko bolj in veliko globlje prizadete. Rusija podpira pekinško vladu, ker je Vu Pej Fu sklenil s njo jako ugodno pogodbo, nanašajočo se na vzhodno-kitajsko (mandžursko) železnico, in si želi poraza Čan Tso Lina, ki baže v službi Japonske nasprotuje utrditvi ruskega vpliva v Mandžuriji. Preko tega pa se je sovjetska vlada postavila na stran Kitajcev sploh, ki da ne smejo trpeti, da se Evropejci in Amerikanci vmešavajo v njihove spore. Ker pa se za tem stališčem sovjetov skrivajo njihovi posebni gospodarski interesi na Kitajskem, je jasno, da ostale velesile zavzemajo istotako vsaka svoje stališče v kitajskih notranjih sporih. Ta medsebojna nasprotstva med velesilami na eni in med velesilami in Kitajsko na drugi strani bi utegnili priti do resnega izraza, če bi Čan Tso Lin zavzel Peking, ki je kljub vsemu srce kitajske države. Na vsak način stavlja kitajski problem Evropo in Ameriko pred jako težavno nalogo, ki se more mirno rešiti le, če vse skupaj, vključivši Rusijo, najdejo sporazumno rešitev. Ako ne, potem ni samo nevarnost, da se velesile zaradi vzhodnoazijskega problema kedaj medseboj spoprimejo, ampak še večja nevarnost obstoji v tem, da se Kitajska pod vodstvom spretnega državnika, ki bi znal združiti njene sile, enkrat združe-

na obrne proti vsem tujim državam, ki jo skoro že eno stoletje samo izrabljajo.

Kaj se godi v južnoameriških republikah, se da težko zanesljivo ugotoviti. — Vstaja divja v Braziliji, v Ekvadorju, v centralnih ameriških državah, zlasti v Hondurasu, v Čileju itd. Kakšni so vzroki, je še težko točno dognati. Večinoma se bori en potentat proti drugemu, ena provinca proti drugi (vse te države so federacije), diktator proti parlamentu in podobno.

Navzlic vsem tem homatijam, optimist ne verujejo v nov svetovni zapletljaj, pač pa se čezdaljebolj utrjuje zavest, da Društvo narodov tako dolgo ne bo moglo izpolniti svoje velike naloge, dokler ne pri-tegne v svoj krog razen Amerike in Nemčije tudi Rusijo in postane resnični forum vseh držav sveta, ne da bi se delala med njimi kakšna razlika. To je seveda naravnost orjaška naloga.

Politični položaj.

Izpolnitev uradniških mest in drugo.

(K reformi uradniškega zakona.)
Dr. Henrik Steska, član upravnega sodišča.

I.
V vsakem uradniškem zakonu so izredne važnosti predpisi o izpolnitvi izpraznjenih mest, a naš zakon o uradnikih ima v tem oziru več prav neprimernih določb. Omogočuje namreč neprostovoljno premostitev uradnikov iz ene pokrajine v drugo na eni strani a v gotovih primerih omejitve pri izbiri uradnikov edinele izmed uradništva posameznega urada na drugi strani, dalje daje onim osebam, ki so službovale v krajinih, kjer so življenske razmere posebno težavne, neko prvenstvo tudi pri centralnih uradih. Kogar ne žene bolesta težnja po kar najhitrejšem in vsled tega kvarnem izjednačenju vseh kulturnih, ekonomskih in socialnih prilik v naši širni državi, dasi je izjednačenje le v omiljeni meri opravičeno in potrebno, bo uvideval, da strah pred premostitvijo v druge pokrajine z drugimi klimatičnimi in kulturnimi prilikami marsikako kar najbolj pripravno osebo odganja od državne službe. Voditeljem nekaterih političnih strank bi ugajalo, da bi mogli s pristaši drugih strank in sploh z uradniki, ki se ne ravna po strankarskih ozirih vladajočih strank, marveč le po zakonu in pravici, poljudno razpolagali in jih s premostitvami brez disciplinskega postopanja kar najbolj občutno kaznovati

S.

Iz južne Srbije.

Od Prizrena do Uroševca

V Prizrenu smo si ogledali tudi turško džamijo, poleg katere se nahaja muslimanska osnovna šola. Otroci so se na dvorišču lovili in kričali, dečki in deklice. V turških časih deklice niso obiskovale šole. Tudi sedaj muslimansko prebivalstvo še ni dovolj zavzeto za šolsko vzgojo svojih otrok, vendar se v tem oziru precej boljša. Živahna deca se mi je zdela v primerjanju z muslimanskim učitelstvom, kakor življenje in smrt. Z obrazov muslimanskih hodž, ki opravljajo službo učiteljev, sem čital jetiko, smrt. Milo so tožili, da jim gre gmotno zelo slabo. Eden nas je peljal še v muslimansko »teologijo«, večalimanj razdrapano poslopje, kjer se vzgajajo hodže. Iz mesta jih je malo, je dejal naš vodja, z dežele pa še prihajajo. Stopili smo samo na dvorišče, odkoder sem videl za zastori pri oknih kukati radovedne dečke. Kakor hitro so opazili, da jih motrim, so plašno izginili. Na nasprotni strani dvorišča so se odprla vrata nizke bajte, iz katere je prišel muslimanski gojenec. Ko nas je zagledal, je brž stekel v bajto in za seboj zaloputnil vrata. So tako plašni ali pa se morajo skrivati, ker jim to veleva muslimanska vzgojna metoda. Nisem vprašal muslimanskega »profesorja«, da ne bi morda žalil njegovega verskega čuta, če bi bil v teh stvarih preveč radoveden. Spremljal nas je še ne-

kaj korakov, nakar se je poslovil s poklonom, položivši roko na prsi.

Zgodaj dopoldne že smo se vsedli v avtomobil in zdrčali po lepem prizrenskem podolju, dokler se nismo dvignili do višine 900 m, odkoder je krassen razgled. Zdelo se mi je, kakor bi bil na kakem griču v celjski okolici. Do Uroševca je dolga pot, 60 km. Za kačaste napade je silno primeren, zlasti v soteskah. Pa nas nihče ni nadlegoval. V Štimlju smo se ustavili, da smo malo založili. Občinski pisar, učitelstvo, občinski predstojnik so nas prišli pozdraviti, pa tudi star musliman, ki je bil čudovito ponižen. Venomer se je klanjal, njegovega pozdrava pa nismo razumeli, čeravno je govoril srbsko. Besede smo pač razumeli, ne pa smisla njegovega govora. Brez dvoma ni bil potomec kakega bega. Ravnotako domač, pa bolj brihten je bil občinski predstojnik, Srb, ki prav nič ni tožil o slabih razmerah, marveč je s ponosom povdarjal, da se že leto dni ni ničesar hudega zgodilo, odkar čuva na občino. Odpeljali smo se v Gračanico in nazaj čez Štimlje v Uroševac. Življenje v Uroševcu je v miniaturni precej podobno belgrajskemu. Vidi se manj orientalizma, prebivalstvo se v veliki meri oblači evropsko in tudi muslimanski (arnavtski) prebivalci so videti okretnejši, uglasenejši nego drugod, ker je trgovina v Uroševcu precej živahna. Prej se je Uroševac imenoval Ferizović.

Na ulici nas je vabil dečko, da si damo snažiti čevlje. S ščetkami je ropotal po svojem stolčku kakor so včasih doma dro-

bili mlatiči, se poželjivo oziral po nas s smehljajočim obrazom in vabil: »Ajde, gospodine! Cipele čistite! Pri svojem poslu je pripovedoval, koliko da zasluži in venomer namigaval, da pričakuje od gospodov velik novac. Pridružil se mu je napol nag ciganeček, umazan, da se Bog usmili. Beračil je podpore in pripovedoval, da ga je mati zavrгла, ko se je vnovič omožila, da spi na prostem. Parkrat se je položil na tla, poljubil zemljo, odskočil in pomolil roko. Dejal je, da je lačen. Da je bolj lačen ko sit, se mu je bralo z obraza.

V Uroševcu smo čakali na vlak, ki nas popelje nazaj v Belgrad. Utrujeni, gladni in že malo apatični smo sedeli v gostilni, šalili se bolj prisiljeno, da nam je hitreje potekal čas. V duhu sem še enkrat pregledal kraje, ki smo jih prepotovali in prevozili, ter ljudstvo, ki smo ga videli. Le nekaj dni smo prebili v Južni Srbiji, ki smo si jo takorekoč v hipu ogledali, pa videli in slišali smo toliko, da si ni bilo težko ustvariti slike sedanjega stanja v tej deželi večnih bojov in plamtečih strasti. Morda ne vsi, pa žurnalisti vidi običajno več nego drugi. Mislim pa, da bi mi ostalo prebivalstvo teh pokrajin sfiga, četudi bi dalje časa prebival med njim. Niti domačini mi niso mogli dati dovoljnih odgovorov na razna vprašanja. Pri njih se življenje ne razvija po tako uglajenih in utrjenih koleznih kakor pri nas.

Kultura in civilizacija s svojimi dobrimi, pa tudi senčnimi stranmi ljudstva v Južni Srbiji še ni obilnila, živi še bolj po

naravi, zlasti Albanci. Celo mestom se to pozna. Albanec se še dolgo ne bo privadil civiliziranemu življenju. Niti versko življenje, ki najgloblje preobrazuje človeka, mu ni moglo zatreči nagonov in mišljenja naravnih narodov, ki si sami osebno iščejo pravice in sami sodijo in kaznujejo krivca. Krivice masševanja pri njih niti katolicizem ni mogel dosedaj zatreti. Če ubije Albanec Albanca, potem ste obe družini zapisani smrti, ker se po neizkoreninljivi tradiciji morata pobijati, dokler ostane še kdo živ. Edino sredstvo zoper to je, da se obe družini takoj in na tihem izselita, daleč narazen, ker sicer njihove člane premaga strast po ubijanju. Med katoliki poskušajo s tem sredstvom.

Imajo pa Albanci tudi lepe lastnosti. Če ti da »beso«, svojo besedo prijateljstva, nikjer nisi tako varen, kakor pri njem, tudi če si bil prej njegov sovražnik. Življenje zanj ni posebno dragoceno. Če je ubil tudi veliko število ljudi, ga to ne peče posebno, kakor žrtvuje svoje življenje brez velikega pomisleka. Prekršiti pa beso, to je zanj, najhujši zločin, ki ga ne bo nikdar zagrešil.

Ob osmih zvečer 29. avgusta smo se odpovedali avtomobilu in zasedli zopet udobne vagoie ter spali in spali, brez »čimer« (stenic), dokler nas niso vzbudili v Šumadiji gorki solnčni žarki. Tam je vendar drug svet nego v Južni Srbiji, nam mnogo bližji, četudi še precej tuj.

Lahko trdimo, da hoče dotičnik, ki zagovarja tako premeščanje našega uradništva vede ali nevede tudi poslabšanje uradništva v intelektualnem in moralnem oziru, a tako poslabšanje gotovo ni v korist države. Treba bo, da novela k zakonu o uradnikih splošno predpiše natečaj za vsa mesta, pri kojih ne gre za avtomatsko napredovanje v višje položajne grupe zgolj vsled prebitka gotove službene dobe sploh ali gotove službene dobe v nižjem položaju in se mesto sploh ne izprazni, marveč imetnik dotičnega službenega mesta v določenem kraju le v višjo položajno grupo napreduje. S takimi natečaji se prepreči mnogo nezadovoljnosti ker izključuje premestitev v druge pokrajine proti volji prizadetih uradnikov. Pod enakimi drugimi pogoji bi pa moralo biti za imenovanje merodajno dosežanje službovanje v dotični pokrajini ali pa službovanje v kakem centralnem uradu, a po poprejšnjem službovanju v pokrajini, koder se mesto izprazni. Le kadar bi ne bilo proslincev z dobro oceno, naj bi se smeli imenovati na izpraznjeno mesto tudi osebe, ki se niso udeležile natečaja, a ki službujejo v dotični pokrajini. Kar se tiče vrhovnih centralnih uradov, pa mora vsekakor odpasti prednost oseb, ki so službovale v krajinih, kjer so življenske razmere posebnost težavne. Za imenovanje v ministrstvo in druge slične na vso državo se raztezajoče urade, sme biti merodajna edinole obča sposobnost in spoznanje pravnih, posvetnih, ekonomskih, socialnih in prirodnih razmer v posameznih pokrajinah vsled večletnega službovanja v tej ali oni pokrajini.

Nekaj drugega od imenovanja na izpraznjena mesta, pa je premestitev uradnika iz kraja v kraj, ne da bi napredoval v svojem službenem položaju. To naj bi bilo mogoče prvič na podstavi natečaja, kadar prosi za izpraznjeno mesto uradnik na enakem mestu, drugič pa tudi brez natečaja po neizogibni službeni potrebi izmed uradnikov dotične pokrajine in to brez imenovanja na višji položaj.

Po sedaj veljavnem zakonu o uradnikih je v obče vsak državni uradnik prva tri leta začasno nameščen, po preteku treh let pa postane ob ugodni oceni stalen. Odredbe stalnosti (in ne le nepremestnosti) pa po tem zakonu ne veljajo za poslanike v inozemstvu, za šefe diplomatskih misij, za velike župane, za okrožne načelnike in okrajne poglavarje. Dalje ne uživajo stalnosti za dobo treh let po uveljavljenju uradniškega zakona oni državni uslužbenci o katerih se je moral koncem leta 1923 šele izdati odlok, da se obdrže še nadalje v državni službi (čl. 71 in 234 zakona). V enem in istem zakonu se isti izraz ne sme rabiti v dvojnem pomenu, a da bi za vse omenjene položaje in vrste uradništva bila določena le začasna namestitve v državni službi, to bi bilo dokaj neprimerno in pomenja dejansko popolno odvisnost tega dela uradništva od političnih strank na škodo naši državi tako potrebne nepristranskemu uradovanju in v kvar značajnosti našega uradništva. Treba bo, da se čimprej v členih 71 in 234 zakona o uradnikih ne izključuje več stalnosti, ampak da se za omenjene vrste uradništva uvaža le premestnost ne le na drugo mesto v istem položaju in zvanju, marveč po službeni potrebi tudi na drug položaj, a v isti grupi, stroki, panogi in pokrajini. Taka premestnost je s posebnostjo za gotove izredne položaje nujno potrebna. Ako ne bi bilo primernih mest, pa se naj za poslanike v inozemstvu, za šefe diplomatskih misij in za velike župane (nikakor pa ne tudi za okrožne načelnike in okrajne poglavarje) smiselno uporabljajo predpisi o postavitvi na razpoloženo.

Predpisi o odmoru, ki ga uživajo državni uradniki, zvaniki in služitelji, bo tudi treba izpremeniti. Ne gre, da bi se glede dolgotrajnosti odmora razlikovali uradniki le po službeni dobi, marveč se je ozirati tudi na kakovost dela in torej na kategorije, kateri posemezen uradnik pripada. Predlagal bi nastopno razpredelnico o dolgotrajnosti vsakoletnih odmorov:

Za uradnike	I. II. III.		
	kategorije		
do 5 služb. let	15 dni	15 dni	15 dni
" 15 " "	20 " "	20 " "	20 " "
" 25 " "	30 " "	30 " "	25 " "
preko 25 služb. l.	40 " "	35 " "	30 " "

Za zvaniki in služitelje: do 5 službenih let 10 dni, do 15 služb. let 15 dni, do 25 služb. let 20 dni, preko 25 služb. let 25 dni.

II.

Pretirana centralizacija v državni upravi mora v interesu njene kakovosti in zaradi potrebnega vpoštevanja lokalnih težav prenehati in vrsta poslov, ki jih po sedaj veljavnem zakonu o uradnikih vrši minister, bo morala preiti na srednjo instanco. Tudi ne zadošča, da bi minister nekatere takih poslov le smel prenesti na svoje podrejene organe, marveč zakon sam mora že to določiti, sicer znamo vsak hip zopet doživeti kako čudnoliko centraliziranje. O sprejemu v začasno državno službo naj odločajo oblastni ali koder jih je po-

krajinski starešine državnih uradov, sploh starešine ministrom neposredno podrejenih uradov, dalje naj se vodijo uslužbenki listi predvsem pri oblastnem odnosno pokrajinskem uradu, koder se naj čuvajo tudi uradni prepisi osebnih dokumentov, a pri vrhovnem centralnem uradu in pri uradu kjer uradnik službuje, pa se naj hranijo le prepisi uslužbenkih listov in uradno izgotovljeni prepisi njenih prilog. Le za uradnike pri ministrstvu naj vodi te listine dotični vrhovni centralni urad sam. Odločbo o prestatku službe naj izda kralj edinole pri najvišjih uradnikih I. kategorije, a tudi pri astalih pristojni minister le potem, če gre za glavne grupe, dočim naj pri pravičajnih in pomožnih grupah, dalje pri zvaniki in v služiteljih vrši ta posel starešina ministru neposredno podrejenega oblastnega ali pokrajinskega urada.

Pretirano je tudi, da naj dovoli edinole minister za finance na predlog pristojnega ministra posojilo državnemu uradniku za primer bolezni, smrti ali druge skrajne sile v rodbini. To bi naj bil vobče pač posel starešine oblastne ali pokrajinske finančne uprave na predlog pristojnega oblastnega ali pokrajinskega starešine dotičnega uradnika.

Disciplinsko postopanje zoper državne uradnike se naj tako preuredi, da bodi disciplinsko sodišče I. stopnje disciplinska komisija pri posameznih vrhovnih centralnih uradih in pri njim neposredno podrejenih oblastnih ali pokrajinskih uradih. Komisije bi naj bile sestavljene vsaj po polovici iz pravnikov v višjih položajih. Z uredbo

naj bi se določilo, v kakem vrstnem redu bi se vrstili poedini člani teh komisij in njih disciplinski tožitelji. Pri oblastnih uradih, pri katerih ustanovitev take disciplinske komisije zaradi manjšega števila primernih višjih uradnikov ali zaradi manjšega števila uslužbencev sploh ne bi bila možna ali primerna, se naj priklopijo po odredbi pristojnih ministrov kak drugi disciplinski komisiji v dotični pokrajini, pri čemer bi v posameznih disciplinskih primerih namesto enega člana disciplinske komisije stopil v naprej določeni višji uradnik onega oblastva, ki nima disciplinske komisije. Disciplinske komisije pri vrhovnih centralnih uradih bi poslovale za tam nameščene državne uradnike, zvaniki in služitelje in za višje uradnike sploh, v kolikor ne gre za sodnike.

Kot druga in poslednja stopnja pa bi sodilo o pritožbah zoper rešitve oblastnih disciplinskih komisij upravno sodišče, o pritožbah zoper rešitve centralnih disciplinskih komisij pa državni svet. Taka reforma ni le vsled tega potrebna, da se razbremenijo upravna sodišča in državni svet raznih manj važnih poslov, marveč tudi zaradi tega, ker bodo ravno omenjene disciplinske komisije najbolj znale oceniti tudi razne subjektivne olajševalne ali obtežilne momente. Za primer pa, da bi se rešitvijo disciplinske komisije kršil zakon ali da bi se omenjeni subjektivni momenti v preveliki meri vpoštevali, takrat bi pa že disciplinsko sodišče II. stopnje skrbelo za primerno odpomoč.

naredbo o draginjskih dokladah marsikateremu godi očitna krivica.

Da dobe n. pr. vojaški upokojenci za 40 pridobljenih penzijskih let v smislu te naredbe o draginjskih dokladah samo toliko, kakor da bi služili samo 25 efektivnih let, je znano. Ni pa znano splošnosti, da so upokojenci, kateri z draginjskimi dokladi niso vred, ne dobivajo niti toliko dinarjev, kakor poprej kron brez doklad, to se reče, niti toliko zlatih krajevarjev, kakor je dobival zlatih kron. Komentar je odveč.

Upokojenci čakajo že štiri leta zaman na ureditev teh razmer, pričakujejo pa in upajo, da bo sedanja vlada to zadevo pravično uredila, kar se da izvršiti samo, ako se:

1. Skoda, povzročena po naredbi relacije 1:4 leta 1919 — povrne in
2. da se pokojnine izplačujejo na podlagi penzijskih dekretov v naši valuti v svojem kupni sili — odnosno, da se zakonito izenačijo vsi starovpokojeenci z novimi.

Le kadar se bode gori navedenim zahtevam pod 1 in 2 ustreglo, bode dejansko dokazano, da smo vsi enaki državljani in da so imeli tisti prav, kateri niso bili za takojšnjo pritožbo pri mednarodnem društvu.

Beleške.

Nič slepomišnja! »Slov. Narod« smo večerj pozvali, da na svoja natančevanja pove, katerega delavskega zastopnika da so predvčeraj v uradništvu »Slovenca« precej surovo odgnali, ko je gospodom predložil apel tobačnega delavstva na vlado, narodno skupščino in javnost in kdo je bil v »Slovenčevem« uradništvu tisti, ki je »delavskega zastopnika surovo odgnal«. »Slov. Narod« molči na naše večerjše vprašanje, ki ga danes ponavljamo s pozivom, da »Slov. Narod« odgovori nanj. Kdor take trditve postavlja, kakor jih je »Slov. Narod«, bo tudi odgovoril na vprašanje, ako ne — laže.

Nepismen. Ata so tudi nepismeni. Niso znali brati, da prosvetni minister ne konfiscira, pač pa lahko disciplinira. Pa se bodo še naučili, če že niso za to pre-stari.

Bi že, če bi kaj »nucalo«! Ata »Narod«: »V prvi vrsti pa sta poklicana oficijelna SLS in pa g. Radić, da povesta, kaj mislita in kaj hočeta ter kako se bosta sporazumela.« — Firbec stari, saj bi, ata, saj vam bi, pa kaj, ko bi ničesar ne razumeli.

Pan Wilder in njegove solze. Pribičevićev satelit Većeslav Wilder je podal dopisniku »Vremena« izjavo, v kateri obžaluje, »da je izgubila Srbija vodstvo državne politike«. »Radikal« pristavlja: Zares, srce je počilo temu štirikratnemu renegatu od bolesti za Srbijo... Najprej je bil Herr Wilder, nato pan Wilder, potem se je deklariral kot Hrvat in sedaj je čistokrni »Jugosloven«...

»Bajade«. To so neumni dogodki iz življenja Nikole Pašića. Imenujejo ga »Bajo«; odtod »Bajade«. Časnikarski bandit in urednik »Balkana« — mož sedi radi korupcije v »glavnjači«, je začel odklanjati hrano in se je odpovedal monarhizmu — Svetolik Savić je prodajal svoj čas knjižico pod gornjim imenom, ki jo je sestavil »Nikac od Rovina«, po 15 dinarjev. Ta cena je veljala do padca Pašićeve vlade. Sedaj je padla že na 10 dinarjev. — »Večer« pravi, da bo »još jeftinije«...

»Kulturno delo«. Nedavno je vrhovni mufti orjunc, ekselencia dr. Leonitić, rekel nekemu inozemcu, da je njegova organizacija čisto kulturna in da dobiva denarna sredstva iz Amerike. Demoliranje tiskarniških podjetij, pretepanje in streljanje ljudi: to je torej »kulturno« delovanje? Kolikor nam je znano, so ameriški Slovenci, Hrvati oziroma Srbi pametni ljudje in za take lopovščine nimajo denarja.

Iz svetovne vojne.

V rokah imamo dokument iz zgodovine svetovne vojne, ki se tiče vojakov avstro-ogrskih armade, kateri so se uprli in bili zato ustreljeni. Gre za 44 Slovakov, vojakov 71. pehotnega polka iz Trenčína, kateri so našli smrt v Kragujevcu. Dotično povelje se glasi:

C. in kr. vojaški generalni guvernement v Srbiji.

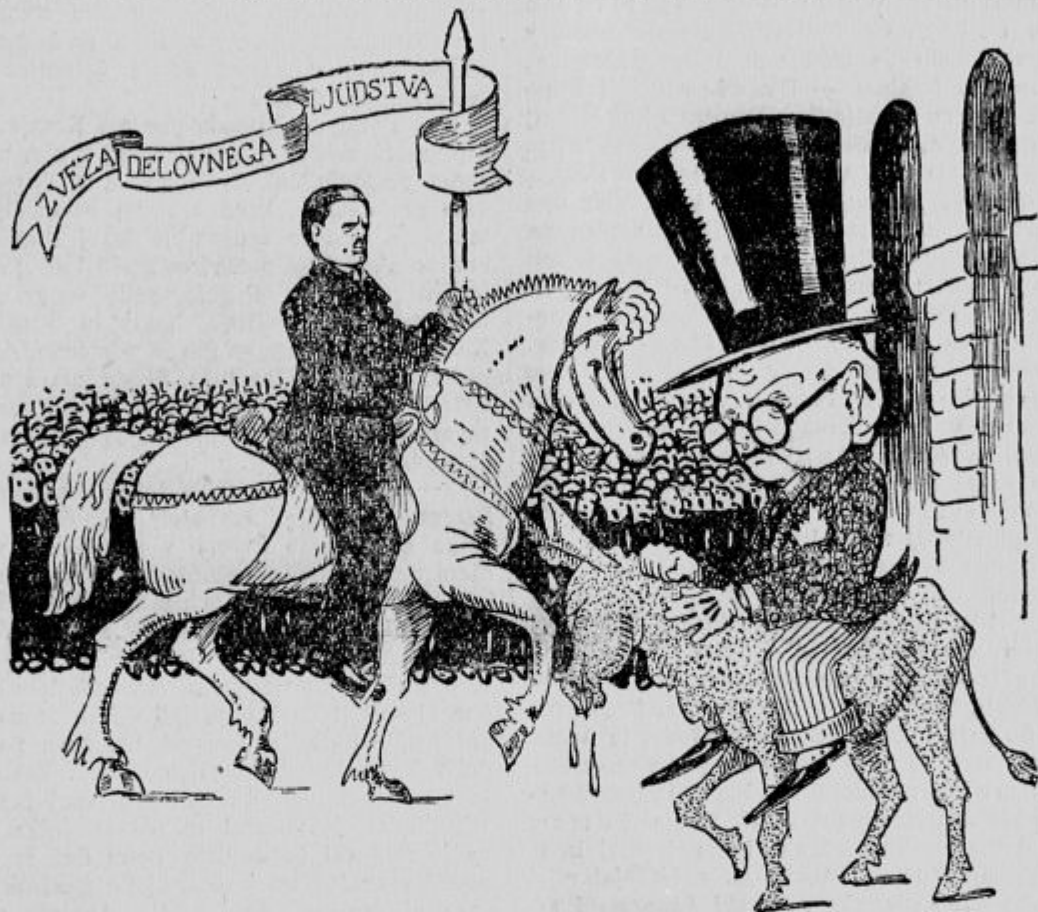
Rezervatno.

Vojaško general-guvernementsko povelje št. 23.

Belgrad, 10. junija 1918.

Točka 1. Zgodil se je globokega obžalovanja vreden slučaj, da je vračajoče se moštvo pešpolka št. 71. v Kragujevcu, prešinjeno od boljševiških idej, sramotno pozabilo na prisego zvestobe storjeno Njegovemu Velicanstvu, našemu najmilostljivejšemu cesarju in kralju, in se uprlo.

Odločnemu inicijativnemu postopku okrožnega poveljnika v Kragujevcu in poveljnika nadomestnega bataljona s pomočjo hrabrega in zvestega obnašanja 6. švadrona

Izpremembra na ljubljanskem magistratu.

Iz zunanje politike.

La Folette in njegov program. Senator La Folette je imel 18. t. m. v New Yorku svoj prvi uradni volilni govor, v katerem se je obvezal, delovati v smislu revizije mirovni pogojev. Odločno se je zavzel za ustanovitev prave ljudovlade. Val napredujoče demokratizacije — je dejal La Folette — gre po vsem svetu. To je nauk, ki so si ga usvojili narodi v vojni in ta nauk se ni zaustavil ob mejah Združenih držav. Zmaga prave demokratije bo obetala svetovni mir z novo zarjo. Za slučaj njegove izvolitve bo skušal (v sporazumu z vsemi vladami sveta) postaviti vojno izven zakona, odpraviti zakonito vojno obveznost in reducirati vse militaristične sile na obrambni stalež. O vojni in miru naj bi odločevali samo narodi in ne vlade, kar pomeni praktično konec vojne.

Politične vesti.

+ Kdaj bomo imeli red v občini Zgoranja Šiška? Občinske volitve smo imeli že 15. junija t. l., a župana in svetovalcev še nismo volili. Kje je vzrok temu zavlačevanju? Dosedanji župan Zakotnik je vnet pristaš Žerjavove stranke, goreč Sokol in zagovornik orjuncv Korbarjev. Njegova sokolsko-orjunska stranka pri volitvah ni dobila absolutne večine, a vendar nemoteno vlada dalje. Naj nam že vendar okr. glavarstvo razreši to čudno uganko!

+ K ustanovitvi mažarske stranke v Vojvodini. Kakor smo že poročali, je vlada g. Davidovića dovolila našim Mažarom ustanovitev stranke, ki jo je bivši režim protiustavno ukinil. Prva organizacija se bo te dni osnovala v Novem Sadu, vendar so se že pojavile notranje težkoče med liberalnim in krščanskim krilom. Liberalci se zbirajo okoli glasila »Vajdaság«, krščanska frakcija pod vodstvom novosadskega opata Ferenca Fatha pa izdaja svoje glasilo »Del Bácska«.

Usoda »starovpokojecev«.

Usoda starovpokojecev se je, kakor znano, uredila po takozvanem rimskem paktu, ki so ga vse nasledstvene države sprejele in podpisale. Glasom omenjenega pakta imajo nasledstvene države, kratko rečeno, častnikom in uradnikom njihove pokojnine izplačevati.

Kako se je v tej zadevi pri nas do sedaj postopalo, bodi tukaj kratko omenjeno.

Vpokojevcem bivše monarhije prisojeno pokojnine je naša država svojim državljanom gladko priznala in bi bilo vse v redu, če bi se z vpeljavo dinarske edinice pokojnine izplačale v isti meri v dinarjih, torej v nacionalnem denarju, kakor izplačujejo vpokojece druge nasledstvene države. Ker se to ni zgodilo, se je pri nas kot v edini državi ustanovil takozvani »kronski vpokojevec«. Z uvedbo usodepolne relacije 1:4 je bil kronski vpokojevec preko noči oškodovan za 3/4 svojih dohodkov. Kako velika je ta škoda, vidi se iz sledeče primere:

Vpokojevec 6. čin. reda z mesečno pokojnino 600 zlatih kron dobi po omenjeni relaciji sedaj 150 papirnatih dinarjev, kar znaša vsled sedanjega visokega tečaja 100 dinarjev = 7 zlat. kron. Komaj 10,5 zlatih kron, katere svota ne dosega niti predvojne mesečne plače služkinje, vrhu tega še preskrbljene s hrano in stanovanjem. Da se ta krivica popravi, bi bilo le pravično, da se škoda povrne z naknadnim izplačilom odtegnjenih dinarjev, računajoč od dneva, ko se je dinar proglasil za edinico.

Določene draginjske doklade, očitno namenjene za začasno ublažitev sedanjih nevrzdržnih oskrbovalnih razmer, bi se lahko ognile vsaki krivici, če bi se uravnale po načelu, da se imajo pokojninske postavke percentualno povišali; žalibog so se pa v naredbi o draginjskih dokladah sprejela marsikatera določila, nasprotujoča pridobljenim ugodnostim po različnih vpokojujskih predpisih, tako, da se tudi z

Gospodarstvo.

D. Potočnik:

Dvig dinarja.

V fluktuaciji vrednosti dinarja razločujemo od l. 1919. sem pa do danes dve etapi. Prva etapa se je začela v l. 1919. in je trajala vse do januarja 1923. Karakteristično za to razdobje štirih let je konstantno padanje vrednosti dinarja. To padanje je bilo sicer pretrgano po večjih ali manjših dvigih, pa v kratkem kompenziranih po še večjih padcih. Značilno leto za to dobo je leto 1922. V prvi polovici l. 1922. je dinar zopet nekoliko narasel, toda že v poletnih mesecih ponovno padel. V septembru in oktobru navedenega leta je znana Plavšičeva akcija pomagala pri običajnem sezonskem dvigu dinarja tako zelo, da je izžepala vse svoje sile in posledica tega je bila, da je dinar dosegel sredi januarja pr. leta svoj najnižji kurz. Saj je znašal povprečni kurz v mesecu januarju 1923 za 100 Din na newyorški borzi 0.95 dolarjev. Januarja 1923 pa se začne nova etapa. Od tedaj izkazuje kurz dinarja, kakor je razvidno iz skice na koncu članka, ki predstavlja kurz dinarja od začetka l. 1922. pa do zadnjega časa, umerjeno linijo, katere tendenca kaže navzgor. V zadnjih dveh letih sicer nismo prišli še do stabilizacije dinarja, pač pa moramo ugotoviti, da so oscilacije kurzne vrednosti dinarja manjše. Iz grafika je tudi razvidno, da izkazuje dinar rastočo tendenco v zadnjih dveh letih, ki je posebno prišla do izraza ravno v tekočem letu, zlasti pa zadnje dni.

V letu 1923. imamo zaznamovati dvakrat zelo visoko vrednost dinarja in sicer v juniju ter v oktobru, kar sta pač sezonska pojava. V tekočem letu se je začel porast dinarja v februarju, kateri porast je kulminiral v aprilu t. l. Nato je koncem maja in v juniju nastopilo oslabljenje dinarja. V avgustu pa je beležiti novo naraščanje, ki se nadaljuje v povečani meri še v septembru.

Zadnji porast dinarja je sicer sezonski pojav; saj se je pričela izvozna kampanja za žito, toda splošno kažejo dejstva, da ima dinar vse predpogoje, da bo šel navzgor. Faktorji, ki vplivajo na presojanje vrednosti dinarja, so v prvi vrsti: plačilna bilanca, katere glavni

sestavni del tvori pri nas bilanca zunanje trgovine, o kateri govorijo statistični podatki, da je že dalj časa aktivna, potem uravnotežen državni proračun in splošno izboljšanje naših splošno gospodarskih prilik kakor n. pr. izboljšanje prometa. Nikakor ne smemo pozabiti še enega faktorja — politike, faktorja, ki vpliva na ocenjevanje dinarja v inozemstvu. Kredit, ki ga uživa naša država v inozemstvu, igra veliko vlogo. Ravno tako ugodno deluje na vrednost dinarja tudi razplet naše notranje-politične krize in sploh stabilizacija naših notranje-političnih razmer, ki je že nastopila. Zato so dani vsi predpogoji, da se vrednost dinarja še bolj naraste. Deflacijska politika se mora vsekakor nadaljevati, kajti ona je edino pravilna valutna politika.

V naslednjem navajam podatke o povprečnem mesečnem kurzu dinarja na newyorški borzi. Danes nam ne more služiti za pravilno merilo tečaj dinarja v Curihu, ker švicarski frank nima predvojnne vrednosti. Omenim samo, da notira danes dolar v Curihu 5.295, med tem ko znaša pariteta 5.18. Naj navedem tudi, da je imel švicarski frank januarja letos samo 90 odstotkov predvojnne vrednosti. Edino stabilno merilo za ocenjevanje vrednosti vseh svetovnih valut je njihov kurz na newyorški borzi, ker so vse valute izgubile na svoji vrednosti z ozirom na predvojno višino. Pripominjam, da je skica izdelana na podlagi te tabele.

Za 100 Din dolarjev (povprečni mesečni kurz v New Yorku):

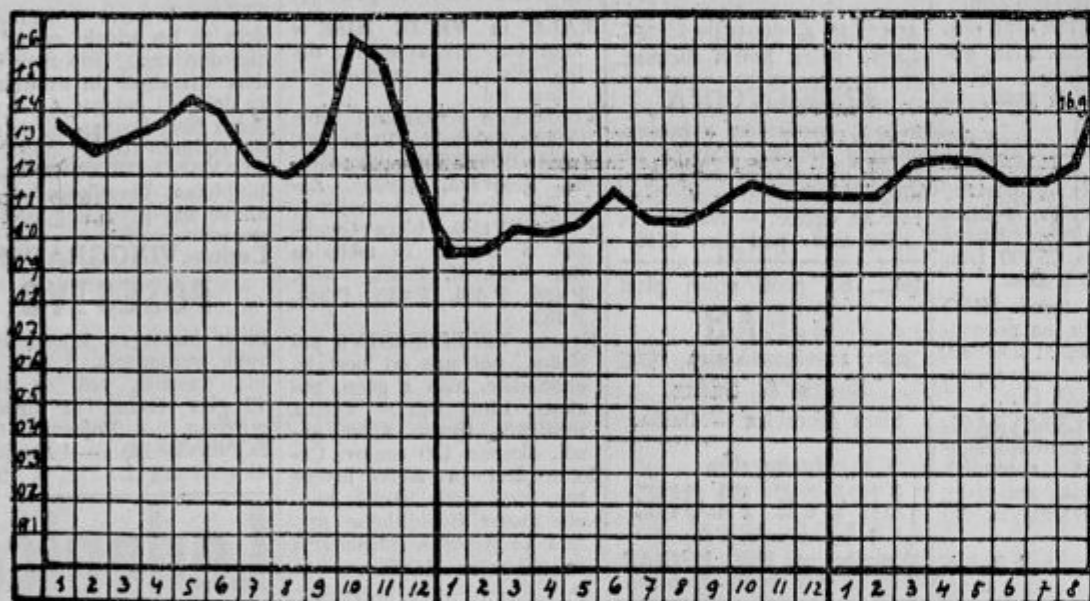
	1922	1923	1924
januar	1.37	0.95	1.14
februar	1.28	0.97	1.24
marec	1.32	1.03	1.24
april	1.36	1.02	1.25
maj	1.40	1.05	1.24
junij	1.44	1.15	1.19
julij	1.23	1.07	1.19
avgust	1.20	1.06	1.24
september	1.28	1.10	1.39*
oktober	1.64	1.18	
november	1.56	1.15	
december	1.24	1.14	

* Dne 19. septembra.

1922

1923

1924

F. Zaren:

Naš vinski problem.

Letošnja vinska letina ne obeta niti v kvalitativnem, niti v kvantitativnem oziru posebnega uspeha in se bo pridelek nedvomno lahko plasiral na domačem trgu. Kljub temu ni nobenega dvoma, da se nahaja naše vinogradniško vprašanje v stanju stalne krize in da mu je posvečala naša dosedanja gospodarska politika vse premalo pozornosti. Poleg tega je bila tudi pomanjkljiva organizacija naše vinske trgovine vzrok, da si vsled izpremenjenih političnih razmer po vojni nismo znali najti pridobiti avstrijskega in češkega trga, ki so ga nam prevzeli drugi konkurentje, v prvi vrsti Italija.

Poljedelski minister g. dr. Kulovec je hotel s sklicanjem vinske ankete v Beogradu zbrati materijal, na podlagi katerega bi mogel začeti voditi aktivnejšo gospodarsko politiko glede vina, kakor so to delali njegovi predniki. Ta anketa ni doprinesla sicer nobenih novih vidikov in predlogov za čim uspešnejšo rešitev našega vinskega vprašanja, vendar je pokazala znova naši javnosti problem v vsej njegovi resnosti.

Od povprečno 4 in pol milijona hl vina, ki ga letno pridelamo, izvažamo komaj 20—25.000 hektolitrov. Nekaj večji izvoz leta 1922. v višini 85.000 hl ne more biti merodajen, ker se je izvršil pod izrednimi okoliščinami večinoma v Francijo, ki je vsled carinskega spora s Španijo to leto slučajno krila svojo potrebo po črnem vinu iz Dalmacije namesto iz Španije.

O našem vinskem izvozu dosedaj torej ne more biti govora in vsa ogromna količina v vrednosti 1 milijarde dinarjev, se popije doma. Tisti, ki je na anketi trdil, da vinske krize pri nas sploh ni, češ, da pride v nekaterih državah trikrat toliko vina na prebivalca kot pri nas, je pozabil omeniti, da gotove pokrajine in njihovi prebivalci (zlasti muslimani) v

državi sploh ne uživajo vina, ker so navajeni samo na rakijo, da pa se potroši vina v drugih krajih, v prvi vrsti tudi v Sloveniji, toliko več.

Z ozirom na to je vprašanje vinskega izvoza toliko akutnejše. Vpoštevati je namreč treba, da ne producira nobena druga država toliko sliv kot naša, ki se prekuhavajo večinoma v žganje. V kampanji 1921 do 1922, za katero so mi podatki na razpolago, in ki znači srednje dobro letino, se je izvozilo samo 3500 vagonov suhih sliv in 250 vagonov marmelade, kar odgovarja komaj 12.000 vagonom svežih sliv, dočim je znašala cela produkcija v tem letu srednje dobre letine nad 80.000 vagonov sliv. Pridelek, ki je ostal doma, to je ca. 60.000 vagonov, se je po večini prekuhal v žganje, ki dela seveda konkurenco vinu. Zato je treba že v interesu vinogradništva z vso silo pospeševati industrijo in izvoz sliv, za katere bo v tej ali oni obliki mnogo lažje pridobiti inozemskega odjemalca kot pa za vino. Vlada naj privatno iniciativno z vso silo podpira, v prvi vrsti naj pripomore tozadevnim podjetjem s cenanim obratnim kapitalom. Glede izvoza vina mora država pomagati pri odstranitvi glavnih ovir, ki onemogočujejo ali vsaj otežujejo izvoz v večjem stilu.

Predvsem je treba gledati, da izboljšamo kvaliteto naših vin, kar bo mogoče doseči z industrializacijo vinske produkcije. Temu bo veliko pripomogel vinski zakon, ki bi se moral čimprej sprejeti v parlamentu. Treba bo preprečiti preozgodnje trgatve, dokler pridelek popolnoma ne dozori. Glavno krivdo na slabi kvaliteti naših vin ima starinsko in zaostalo kletarstvo. Kadar bomo imeli namesto tisoč kmetskih hramov z nečistimi sodi in nepopolnimi pripravami, par sto moderni kleti pod vodstvom strokovnjakov, takrat bo vse lažje konkuriral naš izdelek s tujimi.

Nadalje bo treba z vsemi sredstvi gledati na pocenitev našega vina, ki danes glede cen nikakor ne konvenira na inozemskih tržiščih.

Kako je mogoče s pametno gospodarsko politiko vplivati v tej smeri, kaže najbolje primer italijanske vlade, ki je dne 14. t. m. odpravila vinski davek kljub temu, da se zmanjšajo radi tega državni dohodki za več kot pol milijarde lir. Ta hitro izvedeni ukrep Mussolinija, ki bo nedvomno vplival na pocenitev italijanskih vin, je najboljšo izpričevalo za sposobnost italijanskih narodno-gospodarskih voditeljev, ki bodo obdržali sedanje predominantno stabilno italijanskega vina na srednjeevropskem trgu samo takrat, ako vinske cene ne bodo prekoračile gotove višine. Italijanska vlada pa ima v načrtu še druge ukrepe, ki naj omilijo vinski krizo in povečajo izvoz. V kratkem se ima osnovati posebna komisija, v kateri bodo zastopani vinski interesi vseh vrst in ki ima proučevati nadaljna sredstva, kako bi se izvoz še bolj povečal. Tudi pri nas naj bi nikakor ne ostalo pri zadnji vinski anketi, temveč naj bi se vsa vprašanja, ki so z rešitvijo vinske krize v zvezi, v ožjem krogu interesentov in strokovnjakov še nadalje temeljito študirala.

Pozdraviti moramo naredbo prometnega ministra, ki je znižal s 15. t. m. železniške tarife pri izvozu vina za 50 odstotkov. Po tem znižanju se računa pri vagonskih pošiljkatih tarifa razreda C tako, da stane vagon od Metkovića na Jesenice Din 3.750 (namesto 6.330 Din), Vršac—Maribor Din 2.830 (Din 7.780), Vršac—Rakek Din 2.900 (Din 7.930), Vršac—Jesenice Din 2.660 (Din 8.540), Zagreb—Rakek Din 940 (Din 1.820), Zagreb—Maribor Din 860 (Din 1.580), Zagreb—Jesenice Din 1.330 (Din 2.180) itd. — Vsekakor bi bilo treba čimprej doseči znižanje zveznih internacionalnih tarifov pri prevozu posameznih vagonov vina preko teritorija sosednjih držav.

Zelo urmestno je zahtevala anketa, da se pritegnejo vinski strokovnjaki k trgovskim pogodbam, ki pridejo za naš izvoz vina v poštev. Seveda je mišljeno to v prvi vrsti na trgovska pogajanja z Avstrijo, ki se ravnokar vrše. Predvsem je pa treba vpoštevati, da so vse še tako ugodne trgovske pogodbe in vsi še pametnejši ukrepi vlade zaman, ako ne podvzamejo interesi sami iniciative glode izvoza. Temeljito se moti tisti, ki misli, da bodo prišli inozemski odjemalci sami nakupovati naš pridelek. Dokler ne ustvarimo sami močno izvozne organizacije, tako dolgo ni računati na uspeh. Glavna opora italijanske in francoskega vinskega producenta so velike stare vinske trdke, z dolgoletnimi zvezami in skušnjami, ki znajo kljub vsem zaprekam najti za svoja vina najboljšega odjemalca. Takih pri nas žal ni in država bi morala z vsemi sredstvi podpirati ustanavljanje izvoznih vinskih združenj ter iti z obratnim kapitalom izvoznikarjem vina na roko. Radi ne navadne konkurence, ki vlada na vinskem trgu, bo neobhodno potrebno, da se odpro v večjih mestih inozemstva, ki pridejo v poštev, vzorne kleti, ki bodo imele stalno na zalogi vse najboljše tipe naših vin. Zlasti za začetek, dokler si ne pridobimo stalnih odjemalcev, bo to vsekakor potrebno.

Glavno pa je, da gledamo naprej in da pripravljamo že danes vse potrebne korake, ki bodo v stanu plasirati čim večje količine naših vin v inozemstvu, kadar bomo morali računati zopet z normalno letino. Kajti organizacija vsakega izvoza v večjem stilu je zvezana z velikimi težavami in stroški in se ne da doseči od danes do jutri.

g Tržne cene v Mariboru dne 15. sept. 1924. 1 kg govejega mesa I. Din 25—27, II. 22—24, III. 20—21.50, 1 kg teletine I. Din 27—30, II. 22—25, 1 kg prašičjega mesa 30 do 40, 1 kg sveže slanin 32—36, 1 kg masti 39, 1 l mleka 3—3.50, 1 kg surovega masla 40 do 44, 1 jajce 1.75—2, 1 kg belega kruha 6.50, 1 kg črnega kruha 5.50, 1 kg jabolk I. 5, 1 kg hrušk I. 8, 1 kg orehov 9—12. To je samo prav kratak izveštaj iz poročila o tržnih cenah v Mariboru, ki ga je izdal mestni magistrat v Mariboru. V Ljubljani imamo tržno nadzorstvo, čegar dolžnost bi bila ravnotako sestaviti tržna poročila po zgledu ostalih — manjših in večjih mest — v celi državi.

g Poziv delniškim družbam v Sloveniji. Oddelek ministrstva trgovine in industrije v Ljubljani pozivlja one delniške družbe s sedežem v Sloveniji, ki še niso predložile računskega zaključka za poslovno leto 1923., da store to zanesljivo do konca septembra t. l. ob priložitvi prepisa zapisnika o običnem zboru, ki je odobril letne račune.

g Nova carinska tarifa. Projekt nove carinske tarife, ki ga je izdelalo ministrstvo za trgovino in industrijo v sporazumu z predstavniki trgovskih in obrtniških zbornic ter centrale industrijskih korporacij, so predložili ministrskemu svetu v odobrenje.

g Carinski dohodki. V prvi desetini meseca septembra t. l. so znašali carinski dohodki 55 milijonov 581.537 dinarjev napram 55 milijonov 896.944 dinarjev v tretji desetini preteklega meseca. Od 1. aprila 1924 pa do 11. septembra 1924 so dosegli carinski dohodki 730 milijonov 205.081 dinarjev, medtem ko so znašali v istem času lanskega leta samo 722 milijonov 42.119 dinarjev.

g Južno sadje v Dalmaciji. Po podatkih poljedelskega ministrstva znaša letošnja produkcija oliv 8000 met. stotov. To ne zadostuje za pokritje potreb cele države. Uvozi se še letno 16.600 met. stotov. Fig se bo letos pridelalo 52.000 met. stotov, citron 5000 in

oranž okrog 15.000 met. stotov, kar pa ne krije domače potrebe in moramo zato znatne količine južnega sadja še uvažati.

g Izvoz našega sladkorja. Ker ceni poljedelsko ministrstvo našo produkcijo sladkorja v tekoči kampanji na 120.000 ton, kar je pač nekoliko previsoko, bo preostalo par tisoč vagonov sladkorja za izvoz. Zato so se začela pogajanja s sosednjimi državami glede izvoza, tako z Grčijo, kamor naj bi izvozili 20.000 ton, z Albanijo, ki bi vzela 5000 ton, in z Bolgarijo, ki bi kupila tudi 5000 ton. (K temu pripominjamo, da Bolgarija ni več importna država za sladkor, ker lahko njena domača sladkorna industrija krije vse potrebe države na sladkorju.)

g Ureditev splitske in susaške luke. Kakor poročajo iz Beograda, se je obrnil neki angleški konzorcij na prometno ministrstvo s ponudbo, da v teku treh let uredi na svoje stroške luko Sušak in Split.

g Interesiranje francoskih finančnikov za Avstrijo. Z Dunaja javljajo, da bo prišlo tja večje število finančnikov, ki se interesirajo za avstrijske gospodarske razmere.

g Budimpeštanska borza. Svet budimpeštanske borze je sklenil, da se bodo vršili borzni sestanki odslej vsak dan razen v soboto.

g Zvišanje obrestne mere pri ogrski poštni hranilnici. Ogrski trgovinski minister je odredil povišanje obrestne mere pri poštni hranilnici v Budimpešti na 8 odstotkov, pri vlogah, ki so vezane na dalj časa, pa na 9 odstotkov.

Borze.

20. septembra 1924.

Zagreb. Prosti promet. Italija 3.18 (3.16875 — 3.19875), London 323.25 (324.50—327.50), New York 72 (71.75—72.75), Pariz 3.90 (3.90), Praga 2.18 (2.1690—2.1990), Dunaj 0.1025 (0.101950—0.103750).

Curih. Beograd 7.35 (7.30), Italija 23.22 (23.20), London 23.64 (23.63), New York 529.50 (524.75), Pariz 28.12 (28.05), Praga 15.825 (15.90), Dunaj 0.007475 (0.007170).

Za 100 dinarjev se je danes dobilo: 31.44 lir, 25.64 fr. frankov, 45.87 čsl. K, 1.389 dol. ter 97.560 n. a. K. — Za en funt šterling 323.25 Din, za en šiling 16.16 din in za eno penco 1.347 Din.

Turistika in sport.

SPORTNI TEDEN.

Preteklo nedeljo so praznovali stari dunajski atletski otvoritveno slavje novega društva. Imeli so ob navzočnosti ogromne množice gledavcev obhod po mestu, ki je bil pol ure dolg. Videl si v njem vse znane športne veličine zadnjih let, svetovne mojstre Steinbacha, Svobodo in Tandlerja, znamenita monakovska atleta Maierja in Blonnerja, atleta Grundmanna, Herdlieko, Höllriegela, Spurnyja, Zarembo, elito onih lepih dunajskih atletskih časov, ko je slovelo to mesto kot mesto najmočnejših mož sveta. Videl si pa v sprevedu tudi vdove umrlih atletskih prvakov Bartaseka, Binderja, Forgače, Herana, Jagendorferja, Rinkesa, Türka, Wetasa in Walza ter vdovo po voditelju dunajskega športa, nepozabnem Viktorju Silbererju. Na slavnosti so kazali stari atleti vaje, ki jih danes ne vidimo več, ki so pa domačnost onih dni tako izredno dvignile. Skoraj vsi imenovani atleti so trenirali pred približno 25 do 28 leti skupaj z našim atletskim mojstrom Emilom Kandare.

Naš Valtrich se je dvignil v mednarodni razred, njegov čas na 100 metrov 10.9 sekunde priča o tem. Če letijo tudi pri večjih mednarodnih tekmah 11 sekund na 100 m, je to že zelo dober čas. Tudi Ambrozijevi meti z diskom od 44 do 45 m mu odkažejo mesto v prvi vrsti mednarodnih atletov.

Finec Nurmi ima to sgrdo navado, da svojim tekmečem med tekom uide. Nekaj časa se igra z njimi, se ozira nazaj, teče vstric, potem ga pa nenkrat zmanjka. Tako je napravil ta teden s svojim rojakom Ritolo, ki je poleg njega gotovo najboljši svetovni tekač na srednje razdalje. Tekmovala sta v teku na 5000 metrov. Do 3000 m sta letela skupaj, potem je pa Nurmi Ritola nšel in je prišel na cilj v 14 : 43.8, Ritola pa v 15 : 03.8. Nurmi bi bil tako lahko dosegel boljši čas, pa se, kakor rečeno, ni posebno trudil. Pri istem mitingu je vrgel Ekquist kopje 65.33 m daleč, blizu svetovnega rekorda, Rainio je pa dosegel v troskoku 14.84 m. Znani ameriški sprinter L. Murchison je pretekel v Newyorku 250 jardov v 24.7 sek., boljši čas kakor je pa čas sedanjega neoficielnega svetovnega rekorda.

20. junija 1907 je pariški amatér Marcel Berthet predirkal v eni uri na starem pariškem Buffalo-velodromu na navadnem kolesu 41.520 km, brez vodnika. Ta rekord je pošival do letos, nihče mu ni mogel blizu. Šele zadnji teden je nemški dirkač Werner Mithke iz Kölna rekord prekosil 17. t. m. Dirkal je v Münchenu na dirkališču Arena, dosegel je 41.947 km, 427 m več kakor Berthet. To je sedaj uradni svetovni amaterski rekord za eno uro. Svetovni rekord za profesionalne, tudi brez vodnika, ima pa švicarski dirkač Oskar Egg; napravil ga je 18. junija 1914 na pariškem Buffalo-velodromu, torej tam kakor Berthet, znaša pa 44.247 km.

Ročni pletilni stroji (Handstrickmaschinen)
nemški fabrikat;
stroji za okroglo pletenje (Rundstrick-
maschinen) avtomatični, ameriški fabrikat;
sukala (Spulmaschinen);
stroji za sirovo pletenje (Rauhmasch.);
IGLE vseh sistemov, so stalno v zalogi pri Alfredu
Kozma, Osijek 1, Županijska ulica 42. Glavno za-
stopstvo tvrdke Felix Lederer, Wien. 3743

Kamnoseška Industrija ALOJZI VODNIK LJUBLJANA

Stalna zaloga preko 500 nagrobnih spomenikov
vseh vrst, po vseh cenah. Marmorne plošče za
pohištvo, kopalnice, frgovine, mesnice itd.
CERKVENA in STAVBNA DELA!

Hiša na prodaj

v SLOVENSKI BISTRICI, s 665 m² vrta, na prometnem
kraju, ob kolodvoru, pripravna za vsako obrt. Cela hiša
tako prosta — Ponudbe na

RUDOLF KAUFKE v Slovenski Bistrici.

STROJNE TOVARNE IN LIVARNE d. d. v Ljubljani

ZVONARNA

ustanovljena leta 1767., dobavlja
priznane prvovrstne bronaste
ZVONOVE čistih glasov po
konkurenčnih cenah v
kratkih rokih.

Zahtevajte cenik!

Stroški pri uporabi bencina.

Vozi brez bencina!

Adaptiraj svoj auto-aktor
ali stabilni motor s patent.
HAG-generatorjem.

Kuri z
ogljem!

Prospekte in reference daje
Jugo-Hag
Ljubljana: Telefon 560
Bohoričeva ulica 24.

10 kvat dražje nego z ogljem!

Stroški pri uporabi oglja.

Trgovci MANUFAKTURNEGA blaga
obračajte pozornost
na veletrgovino manufakturnega blaga
VILIM PICK
podružnica MARIBOR, Aleksandrova 26,
središnica Zagreb, Duga ul. 6. - Telef. 334.
kjer se morete osebno prepričati o najnižjih cenah
in vrlo solidni posrežbi.
NA DEBELO! NA DEBELO!

Grobni spomeniki, mramornate plošče
za pohištvo in vsa druga kamnoseška
dela, kakor tudi izdelke od umetnega
kamna priporoča

FELIX TOMAN
kamnoseški mojster
Ljubljana
Resljeva cesta 30.

ELIT-STAN
STANOVANJA
NUDI:
2—3—4—5 sob in trgovske lokale
v vseh delih mesta.
ZAGREB, Bakačeva ul. 4. Telefon 11—27.
Informacije brezplačno!

Prodajam lepo arondirano
POSESTVO

z lepim sadnim vrtom, v le-
pem kraju pri železnici, blizu
mesta. Posedstvo je lepo obde-
lano in se lahko redi več pre-
sičev ter 6 glav živine. - Po-
nudbe na upravo lista pod
»Lepo posestvo« štev. 5726.

Trboveljski
drva
koks
angliški premog
slezijske brihete

dobavlja ILIRIJA tu
Kralja Petra trg 8. Tel. 220
Plašilo tudi na obroke.

Banke in tvrdke,
POZORI

Uradnik, ki potuje stalno med
Ljubljano in Beogradom —
sprejema vsakovrstna naroči-
la proti malenkostni nagradi.
Sporočite pod »POTNIK« na
upravo »Slovenca«. 5738

Popolnoma varno naložite svoj denar pri

Vzajemni posojilnici

v Ljubljani, r. z. z. o. z.

ki se je PRESELILA iz hiše Uršulinskega samostana na Kongresnem trgu
poleg nunske cerkve v lastno palačo na Miklošičevi cesti poleg hotela »UNION«.
Hranilne vloge se obrestujejo

najboljše

z ozirom na višino zneska in odpovedni čas.
Varnost za hranilne vloge je zelo dobra, ker poseduje
Vzajemna posojilnica večino delnic stavne delniške družbe hotela »Union«
v Ljubljani. — Vrhutega je njena last nova palača ob Miklošičevi cesti, več
mestnih hiš, stavbišč in zemljišč v tu in inozemstvu. — Denar se naloži lahko
tudi po poštinih položnicah.

Pozor!

Svoji k svojim!

Ako želite nakupiti dobrega in solidnega, raznovrstnega manu-
fakturnega blaga, zglasite se le in ogledite si bogato zalogo v tr-
govini manufakture, katero vsem tople priporočamo!

Hugo Schmidt, Celje

Cene ugodne!

Gospodsk. ul. 27.
Postrežba točna!

Gospodsk. ul. 27.
Blago solidno!

P. n. bančnim zavodom

ter industrijskim podjetjem dobavljamo poslovne knjige itd. po
posebnem naročilu v priznani fini izdelavi v najkrajšem času.

Knjigoveznica K. T. D. v LJUBLJANI
Kopitarjeva ulica 6/II.

Velika izbira najnovejših modelov in klobukov iz klobučine (Filz)

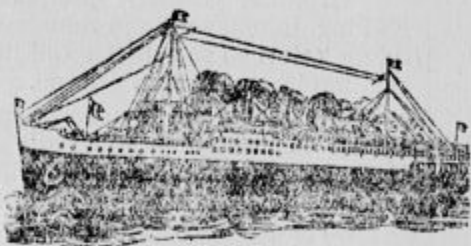
v modnem salonu

Ida Škof-Wanek naslednici

Ljubljana, Pod Trančo št. 2.

Predelovanje in preoblikovanje damskih klobukov
Točna postrežba! Priznana solidne cene!

CIE. GLE. TRANSATLANTIQUE
Najhitrejša vožnja v Sev. Ameriko, samo 6 dni čez morje
Havre-Newyork, Cuba in Meksiko

Gl. zastopstvo za Jugoslavijo
Slavenska banka d. d. v Zagrebu.

Vozne listke in toza-
devna pojasnila daje

Ivan Kraker

zastopnik v Ljubljani,
Kolodvorska ulica 41

„SLOVENEK“

Dobro je vsikdar
naložen denar, ki
ga inserent izda

za oglase

najbolj

je za vsakega trgovca in
obrnika najbolj primeren
list za uspešno reklamo.

v tem med na-
šim ljudstvom
po deželi naj-
bolj razširjenem dnevniku. Vsak oglas, pa bodisi v
majhni obliki (najmanjši
prostor za enkrat samo 5D)
zagotovi oglaševalcu gotov
uspeh. Vsakomur torej, ki ima kaj naprodaj ali dobaviti,
ali pa misli kaj kupiti, je
„Slovenec“ za insercijo
ob vsaki priliki najbolj

priporočljiv!

Ceneno češko perie!

1 kg sivega opuljenega perja 70 Din, na-
pol belo 90 Din, belo 100 Din, boljše
120 Din in 150 Din, mehko jak puh 200
in 225 Din, boljše vrsta 275 Din. Poši-
ljatve carine prosto, proti povzetju, od
300 Din naprej poštne prosto. - Vzorec
zastonj. Blago se tudi zamenja in nevsede vzame nazaj.
Naročila samo na DENEDIKT SACHSEL, Lobež št. 159
kod Plzna, Češkoslovaška. — Poštne pošiljke gredo iz
Češkoslovaške v Jugoslavijo okrog 14 dni.

NOVO!

NOVO!

Največje zanimanje

vlada za zgradbo stanovanjskih hiš v sistemu

„SEIDEL“

ker je zidanje v tem sistemu tehnično in ekonom-
sko dovršeno, najhitrejša in najcenejša. Splošno
pozornost vzbujajo

nosniki sistema „SEIDEL“

kateri nadomeščajo lesene stropnike, železobetonske
preklade itd. Natančne še podatke dobite pri
stavbnem podjetju JAKOB ACETTO, sin ing.
Viktor Accetto in drug, Ljubljana, Tabor št. 2.

Stopnjice - SEIDEL - ograje.

NOV IZUM!

NOV IZUM!

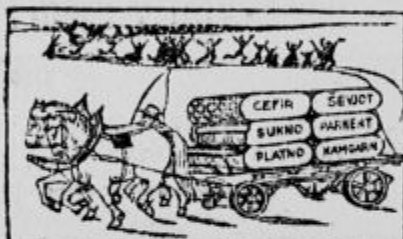
POZOR

mizarji! železninarji!

na patentno posteljno okovje

katero ima naslednje prednosti: 1. ne potrebuje nobenega
lesnega vijaka, 2. okuje se z njim vsaj 5 krat hitreje kot
z dosedanjim, 3. posteljne stranice ostanejo vedno ravne,
4. je tež potrebno močno in trpežno, 5. je ceneje kot do-
sedanje. — Sl. občinstvo se opozarja, naj zahteva le po-
stetje, ki so okovane s tem patentnim okovjem, katero je
najmočnejše in nima prostora, kamor bi se skrival nadležni
mrčes. — Vsakdo naj poizkusi in vedno bo uporabljal
le to zares praktično in trpežno kovanje. — Izdeluje

ANDREJ CUFER, Jesenice Gor. (Slov.)
ZASTOPNIKI SE IŠČEJO!

SUKNO

kamgarn in ševjot
za moške in ženske
obleke, belo, pljano
in rjavo platno, čefir,
hlačevino, tiskano in razno manufakturno, kupite najceneje in
v velikanski izbiri v novo urejeni in prezidani veletrgovini
R. Stermecki, Celje št. 330.
Ilustrovani cenik za čevlje, klobuke, obleke, perilo odeje, laso-
strižnike, britve in tisoče drugih predmetov se pošlje vsakemu
zastonj! — Vzorce proti odškodnini! — Trgovci engros cene!

PREOBLIKOVALNICA

DAMSKIH IN MOŠKIH KLOBUKOV

BARBORIČ -- ZAVRŠAN

LJUBLJANA, MESTNI TRG ŠT. 7

PREOBLIKUJE PO NAJNOVEJSIH MODELIH

VELIKA IZBIRA DAMSKIH KLOBUKOV IN NAKITA.

Pristne kranjske klobase

izdeluje in razpošilja v vsaki množini
stara, renomirana tvrdka

M. URBAS

Slomškova ulica 13

(poleg Mestne elektrarne.)

WEITZEL

Ingenieur Gese Ischalt, Romandit. dr.

Oddelek I.

CENITVE

tehničnih naprav industrijskih podjetij
in poslopij vseh vrst in za vse namene.

Oddelek II.

STROKOVNA MNENJA

in interesno zastopstvo vseh vrst, za vse
namene, zaupne izjave in ustanovitve.

Oddelek III.

STROJI

Sodelovanjem naših oddelkov I. in II. naj-
boljše zveze! Za to dobave vseh strojev in
naprav. — Prezidave. — Načrti. — Stav-
beno vodstvo.

Radebeul-Dresden (Deutschland).